

Hur vi möter människor med komplexa behov

Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen Region Örebro län

2023-11-02

Stella Cizinsky

Ett tankeexperiment

- ”Patienten har alltid rätt”
- Patient och anhöriga skall vara delaktiga i utredning och behandling
- Respekt, självbestämmande, människovärde, värdighet, likavärde
- Vad betyder allt detta i praktiken?

Personlighetssyndrom i sjukvård

Föreläsningen grundas på

Egen erfarenhet

Tema "Personlighetssyndrom"
i Läkartidningen, 2016

Jakob Carlander

Patientfall

- Jag klarar mig inte själv!
- Utan smärtlindring överlever jag inte!
- Någon annan läkare är bättre!

Lexne, Öjersjö, Åkesson, LT 2016

Jag klarar mig inte själv!

- Sonja, 60-år, änka, långtidssjukskriven för utmattning, arbetat med enklare administration i samma företag sedan 20 års åldern.
- Beskriver att hon inte orkar ta beslut om vardagliga saker i sitt liv. Maken har tagit hand om allt. De har inga barn.
- Söker ofta med oro över olika kroppsliga symptom.
- **Extremt personlighetsdrag: Osjälvständighet**

Utan smärtlindring överlever jag inte!

- Maria, 43 år, söker ofta med svåra buksmärter. Sämre pga stressigt arbete på restaurang.
- Utredning har inte visat något. Förskrivnen opiater och har utvecklat beroende.
- Säger att hon inte orkar leva utan smärtstillande, beskriver ångest, tomhet och värdelöshet.
- Beskriver flera svåra livshändelser, bl a misshandel av en tidigare partner.
- Vägrar psykiatrisk kontakt, säger att hon inte känner förtroende för sjukvården.
- **Extremt personlighetsdrag: Impulsivitet**

Någon annan läkare är bättre!

- Kjell, 71 år, högt blodtryck.
- Blir aldrig nöjd med behandlingen.
- Beskriver ständigt nya symtom, har ofta bytt medicinering och ifrågasätter allt och alla.
- Vid sista besöket berättar han att gjort en ny anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) angående sin läkare samtidigt som han kräver en ny utredning utifrån något han hade läst om på nätet.
- **Extremt personlighetsdrag: Misstrogenhet**

Hur kan vi hjälpa patienten?

- Jag klarar mig inte själv!

Sonja behöver stöttas psykosocialt att våga

- Utan smärtlindring överlever jag inte!
- Någon annan läkare är bättre!

Hur kan vi hjälpa patienten?

- Jag klarar mig inte själv!

Sonja behöver stöttas psykosocialt att våga

- Utan smärtlindring överlever jag inte!

Maria behöver hjälp från psykiatrin och somatiken att sluta med opiater

- Någon annan läkare är bättre!

Hur kan vi hjälpa patienten?

- Jag klarar mig inte själv!

Sonja behöver stöttas psykosocialt att våga

- Utan smärtlindring överlever jag inte!

Maria behöver hjälp från psykiatrin och somatiken att sluta med opiater

- Någon annan läkare är bättre!

Kjell behöver mötas utan konflikt, så att han kan få den vård han behöver

Vad är personlighetssyndrom?

Personlighet är mönster av tankar, känslor och beteenden som utmärker en persons unika sätt att möta, hantera och anpassa sig till sina livsomständigheter.

Livsomständigheter innefattar händelser, relationer, uppgifter och problem i personens tillvaro.

När detta mönster medför ett »kliniskt signifikant **lidande eller försämrad funktion** i arbete, socialt eller i andra viktiga avseenden« använder man begreppet personlighetspatologi eller mer specifikt »personlighetssyndrom«

Vad är personlighetssyndrom?

Särdrag i personligheten kan ses redan i barndomen.

De är då inte stabila, och livsomständigheter kan påverka utvecklingen.

Stabiliteten i personlighetsdragen ökar under tonåren och tidig vuxen ålder och mer långsamt till åtminstone 60-årsåldern. Livsomständigheter och normalt åldrande kan leda till att mer extrema drag utvecklas.

Hur vanligt är personlighetsyndrom?

I befolkningen: 4-15 %.

I primärvården: 25%.

I psykiatrisk öppenvård: 50%.

Sämre prognos vid både somatisk och psykiatrisk sjukdom om man samtidigt har allvarligare personlighetsyndrom.

Ökad dödlighet: Högre än för bipolär sjukdom och schizofreni.

Vad orsakar personlighetsyndrom?

Kombination av genetik och miljö.

Genetisk sårbarhet ökar risken för att
uppväxtfaktorer leder till negativ utveckling av
personligheten. Ex misshandel i barndomen ger
antisocialt beteende.

Kluster A: Paranoid

Kluster B: Antisocial, borderline

Kluster C: Hög ångestnivå, depressivitet

Hur kan teamet stötta patienten?

Ofta en svår patient att bemöta.

Väcker mycket frustration och ilska hos oss.

Skrämmer oss genom risk för att göra fel.

Patient eller anhörig med personlighetssyndrom kan rikta starka anklagelser mot oss.

Upplevelse att vi blir orättvist behandlade.... ”vi har ju gjort så mycket för att hjälpa....”

Hur kan teamet stötta patienten?

Identifiering av personlighetssyndrom kan gynna både patienten och minska vår egen vanmakt.

Chefer och medicinskt ansvariga läkare kan både förbättra och försämra situationen.

Tillit och stabila relationer i teamet är nödvändigt.

Beskrivning av vad som hänt kan upplevas som fel genom att det ”pekar ut patienten negativt”.

Hur kan teamet stötta patienten?

Viktigt att vi varken anklagar varandra eller patienten och anhöriga.

Klok dokumentation handlar om beskrivning av situationen, undvik värdeord i journalen – ”patienten är otrevlig mot personalen”.

De med extrema personlighetsdrag är ofta mycket rädda och osäkra. Konflikt förvärrar situationen.

Vid konflikt, försök att alltid vara fler på rummet och skapa en känsla av välvilja.

Vad kan drabba oss?

- Anklagelse för felbehandling
- Anklagelse för dåligt bemötande
- Anklagelse för kriminella handlingar – stöld, sexuellt övergrepp, sekretessbrott

- **När detta sker:**

Prata snarast med de arbetskamrater som varit på plats.

Prata med chef och be om stöd.

Dokumentera alla detaljer, ej i journal.

Överreagera inte!

Den egna (etiska) konflikten

- Vi vet att dessa människor lider, men vi vill helst inte ha med dem att göra
- Vi uttrycker oss med ilska och nedsättning, och kan sedan känna oss skyldiga över det
- Vi har en bild av oss själva som omhändertagande och förlåtande, men vi behöver komma ihåg att vi själva är människor
- Vår egen personlighet är inte alltid stabil

Problempersoner på jobbet

- Det finns personer med allvarliga störningar i empati och etik
- Ibland arbetar de med oss
- Vi vill gärna tänka gott om folk, så vi identifierar dem inte så lätt
- Det kan vara alla professioner och även personer i ledning
- Det kan krävas mycket mod att visseblåsa

Systemfel eller individfel

- Macchiarini fick hållas för att man fick mångmiljonsatsning på "Regenerativ medicin" från regeringen.
- Lucy Letby fick hållas för att man inte ville ha oro. Läkare som slog larm anklagades för att skapa konflikter mellan professioner.
- Yeates och Brisby, hade som uppdrag att sjukhuset skulle tjäna pengar och bli en stiftelse.

Systemfel eller individfel

- Macchiarini fick hållas för att man fick mångmiljonsatsning på "Regenerativ medicin" från regeringen. 3 (?)
- Lucy Letby fick hållas för att man inte ville ha oro. Läkare som slog larm anklagades för att skapa konflikter mellan professioner.
- Yeates och Brisby, hade som uppdrag att sjukhuset skulle tjäna pengar och bli en stiftelse.

Systemfel eller individfel

- Macchiarini fick hållas för att man fick mångmiljonsatsning på "Regenerativ medicin" från regeringen. **3 (?)**
- Lucy Letby fick hållas för att man inte ville ha oro. Läkare som slog larm anklagades för att skapa konflikter mellan professioner. **7 (30?)**
- Yeates och Brisby, hade som uppdrag att sjukhuset skulle tjäna pengar och bli en stiftelse.

Systemfel eller individfel

- Macchiarini fick hållas för att man fick mångmiljonsatsning på "Regenerativ medicin" från regeringen. **3 (?)**
- Lucy Letby fick hållas för att man inte ville ha oro. Läkare som slog larm anklagades för att skapa konflikter mellan professioner. **7 (30?)**
- Yeates och Brisby, hade som uppdrag att sjukhuset skulle tjäna pengar och bli en stiftelse.

1200-1500